JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

661 SAIKOLOJIA YA ELIMU NA KUNASIHI

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Mwaka: 2011**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B na C.
2. Jibu maswali yote katika sehemu A: maswali mawili (2) kutoka sehemu B na swali moja katika sehemu C.
3. Sehemu A ina alama arobaini (40) na sehemu B na C zina alama thelathini (30) kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa havitakiwi ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika namba yako ya mtihani katika kila ukurasa wa kijitabu chako **cha kujibia.**

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

1. Fafanua istilahi za kisaikolojia zilizotolewa:

(a) Watoto walio katika hatari

(b) Ulemavu

(c) Watoto wenye upekee wa mahitaji

(d) Elimu Maalum

Watoto walio katika hatari ni watoto wanaokabiliwa na mazingira, tabia au hali zinazowafanya wawe na uwezekano mkubwa wa kupata matatizo ya kimaendeleo, kijamii au kielimu. Hali kama umasikini, migogoro ya kifamilia, au ukosefu wa uangalizi hupunguza maendeleo yao.

Ulemavu ni hali ya kudumu inayomzuia mtoto kufanya baadhi ya shughuli za kimwili, kiakili au kijamii kwa ufanisi sawa na watoto wengine. Ulemavu unaweza kuonekana mwilini, katika akili, katika hisia au katika tabia.

Watoto wenye upekee wa mahitaji ni watoto wanaohitaji msaada au mbinu maalum kutokana na tofauti zao za kimaendeleo, kielimu au kimwili. Hawa ni watoto walio na uwezo mkubwa, ulemavu, au changamoto za kufikiri na kujifunza.

Elimu Maalum ni mfumo wa elimu unaotumia mbinu, vifaa na mazingira maalum ili kuwawezesha watoto wenye mahitaji tofauti au changamoto kuendelea na ujifunzaji kwa ufanisi. Elimu hii hulenga kuondoa vikwazo ili mtoto ajifunze kwa kiwango chake.

2. Eleza uwezo wa kiakili wa mtoto aliye katika hatua ya uendeshaji halisi kwa kueleza hoja nne.

Mtoto katika hatua ya uendeshaji halisi ana uwezo wa kufikiri kwa mantiki kuhusu vitu halisi, hivyo anaweza kutatua matatizo yanayoonekana moja kwa moja.

Mtoto anaweza kupangilia vitu kulingana na sifa kama ukubwa, uzito au urefu, jambo linaloonyesha ukuaji wa uelewa wake wa kimuundo.

Mtoto anaelewa dhana ya kuhifadhi kiasi, akitambua kuwa kiasi cha kitu hubaki sawa hata kama umbo au chombo kimebadilika.

Mtoto ana uwezo wa kufuata hatua za mantiki katika kufikiri, kama kuelewa sababu na matokeo, lakini bado anashindwa kushughulikia dhana zisizoonekana moja kwa moja.

3. Eleza hatua nne za mchakato wa ushauri nasaha.

Hatua ya tathmini humsaidia mshauri kukusanya taarifa kuhusu tatizo la mteja kupitia mazungumzo na uchunguzi.

Hatua ya kuweka malengo hujumuisha makubaliano kati ya mshauri na mteja kuhusu matokeo yanayotarajiwa baada ya ushauri.

Hatua ya utekelezaji inahusu kutumia mbinu, mikakati na mazoezi ili kumsaidia mteja kushughulikia tatizo lake.

Hatua ya mwisho ni kufunga ushauri ambapo mshauri hutathmini mafanikio yaliyopatikana na kumwacha mteja ajitegemee au kumrejelea anapohitaji msaada zaidi.

4. Eleza sababu nne zinazosababisha ulemavu wa kiakili.

Sababu za kinasaba kama hitilafu katika kromosomu zinaweza kusababisha ulemavu wa kiakili, mfano Down Syndrome.

Magonjwa wakati wa ujauzito kama rubella au malaria kali yanaweza kuathiri ukuaji wa ubongo wa mtoto.

Ajali au majeraha wakati wa kuzaliwa, kama kukosa hewa, yanaweza kusababisha matatizo ya kudumu katika ubongo.

Lishe duni kwa mama mjamzito au mtoto mchanga inaathiri ukuaji wa ubongo na kusababisha upungufu wa uwezo wa kiakili.

5. Toa tofauti kati ya kumbukumbu ya maana na kumbukumbu ya matukio kwa kutoa hoja nne.

Kumbukumbu ya maana huhusisha maarifa ya jumla kama namba, lugha au dhana, wakati kumbukumbu ya matukio huhusu tukio maalum lililotokea katika maisha ya mtu.

Kumbukumbu ya maana haitegemei muda ulipopata taarifa, lakini kumbukumbu ya matukio huathiriwa na mfuatano wa matukio.

Kumbukumbu ya maana hutumika mara kwa mara katika kujifunza, lakini kumbukumbu ya matukio hutumika katika maisha ya kila siku kueleza uzoefu.

Kumbukumbu ya maana hudumu kwa muda mrefu na hubadilika polepole, ilhali kumbukumbu ya matukio hupotea kirahisi ikiwa haitarudiwi au kuhusishwa na hisia.

6. Taja vipengele vinne ambavyo nadharia za ujifunzaji huvishughulikia.

Nadharia za ujifunzaji hushughulikia tabia za mwanafunzi zinavyojitokeza wakati wa ujifunzaji.

Nadharia hushughulikia michakato ya kufikiri na jinsi zinavyoathiri uelewa wa mwanafunzi.

Nadharia hushughulikia mazingira yanayomzunguka mwanafunzi na jinsi yanavyoathiri ujifunzaji.

Nadharia hushughulikia motisha ya mwanafunzi na namna inavyoathiri ubora wa kujifunza.

7. Eleza sababu zinazoifanya saikolojia kustahili kuitwa sayansi kwa kutoa hoja nne.

Saikolojia hutumia mbinu za uchunguzi na majaribio kama sayansi nyingine ili kupata takwimu zisizoegemea hisia.

Saikolojia ina kanuni na taratibu za kutafiti zinazokubalika kitaalamu na zinazoweza kurudiwa.

Saikolojia hutumia vipimo na vigezo vya kupima tabia na uwezo wa binadamu kwa usahihi.

Matokeo ya tafiti za kisaikolojia yanaweza kutabirika katika hali fulani, jambo linaloifanya iwe sayansi inayofuata mantiki.

8. Eleza umuhimu wa kujifunza kuhusu utu kwa walimu watarajiwa kwa kutoa hoja nne.

Kujifunza kuhusu utu humsaidia mwalimu kuelewa tofauti za tabia za wanafunzi ili awafundishe kwa mbinu sahihi.

Maarifa ya utu humsaidia mwalimu kujenga uhusiano mzuri na wanafunzi kwa kuzingatia hisia na mienendo yao.

Uelewa wa utu humsaidia mwalimu kutabiri tabia za wanafunzi na kupanga mazingira yanayofaa kwao.

Kujua utu humsaidia mwalimu kujenga nidhamu bila kutumia nguvu, kwa kuwa anaelewa sababu za tabia za wanafunzi.

9. Toa sifa nne za mtoto aliye katika hatua ya uendeshaji wa awali kama zilivyoainishwa na nadharia ya ujifunzaji wa kiakili ya Jean Piaget.

Mtoto ana uwezo wa kutumia alama na picha kuwakilisha vitu, ingawa bado hawezi kufikiri kimantiki kikamilifu.

Mtoto ana tabia ya kujikita katika mtazamo wake mwenyewe na kushindwa kuona mtazamo wa wengine.

Mtoto hawezi kutambua kuwa vitu vinaweza kubaki na kiasi kile kile hata kama sura ya nje imebadilika, hivyo anakosa dhana ya uhifadhi.

Mtoto hujenga dhana kwa kuchanganya taarifa za moja kwa moja bila kuchanganua, hivyo hutegemea sana taswira.

10. Eleza vipengele saba vya programu bora ya mwongozo na ushauri shuleni.

Programu bora ina tathmini ya mahitaji ya wanafunzi ili kujua changamoto zao.

Ina malengo yanayoeleweka ambayo mwalimu na wanafunzi wanaweza kuyafikia.

Ina shughuli za kukuza stadi za maisha kama mawasiliano na utatuzi wa migogoro.

Ina huduma za ushauri nasaha kwa wanafunzi wanaohitaji msaada wa kihisia.

Ina ushirikiano kati ya walimu, wazazi na jamii ili kukuza ustawi wa mwanafunzi.

Ina mipango ya kuzuia matatizo kama utovu wa nidhamu au msongo wa mawazo.

Ina mifumo ya ufuatiliaji na tathmini ili kujua mafanikio yake.

11. Eleza miongozo sita ya adhabu inayofaa kutumika katika mazingira ya shule.

Adhabu isiwe ya kudhalilisha bali ifundishe tabia njema.

Adhabu itolewe mara tu baada ya kosa ili mwanafunzi kuelewa kiungo cha tabia na matokeo.

Adhabu iwe thabiti ili wanafunzi waelewe mwelekeo wake.

Adhabu izingatie umri na maendeleo ya kiakili ya mwanafunzi.

Adhabu itolewe kwa haki bila upendeleo.

Adhabu iambatane na maelekezo ya kujenga ili mwanafunzi ajifunze tabia mbadala.

12. Eleza changamoto tatu zinazowakumba vijana balehe na pendekeza njia bora tatu za kukabiliana nazo.

Vijana hukumbana na shinikizo la marafiki linaloweza kuathiri tabia zao vibaya, hivyo elimu ya maadili inahitajika kuwajenga kuwa na msimamo.

Vijana hukumbana na mabadiliko ya mwili yanayosababisha wasiwasi, hivyo wazazi na walimu wanapaswa kuwapa ushauri wa karibu.

Vijana hukumbana na msongo wa kutafuta utambulisho wao, hivyo wanahitaji mazingira yenye usalama wa kihisia.

13. Eleza njia nne zinazoweza kutumiwa na walimu kuimarisha mafanikio ya kitaaluma ya wanafunzi wao.

Mwalimu anaweza kutumia mbinu shirikishi ili kuongeza ushiriki wa mwanafunzi.

Mwalimu anaweza kutoa mrejesho wa mara kwa mara ili kumsaidia mwanafunzi kufahamu alichokosea.

Mwalimu anaweza kuandaa mazingira rafiki ya kujifunzia ili kuongeza umakini.

Mwalimu anaweza kutumia vifaa vya kujifunzia vinavyoendana na uwezo wa mwanafunzi ili kuongeza uelewa.

14. Pendekeza njia sita zinazoweza kutumiwa na walimu kuwawezesha wanafunzi wenye ulemavu wa kuona katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Mwalimu anaweza kutumia vifaa vya kusikiliza kama rekoda.

Mwalimu anaweza kutumia maandishi makubwa na maandishi ya nukta nundu.

Mwalimu anaweza kutumia maelezo ya sauti badala ya vielelezo vya picha.

Mwalimu anaweza kumkalisha mwanafunzi karibu na mwalimu.

Mwalimu anaweza kumpa muda wa ziada wa kujibu maswali.

Mwalimu anaweza kumpa vifaa vya teknolojia vinavyosaidia kama kompyuta yenye programu maalum.

15. Eleza matumizi ya nadharia ya ujengaji maarifa katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Nadharia hii inahimiza mwanafunzi kujenga maarifa yake mwenyewe kwa kushiriki kikamilifu katika shughuli za kujifunza.

Nadharia inasisitiza kujifunza kupitia vitendo na uzoefu wa moja kwa moja.

Nadharia inahimiza mwalimu kuwa mwezeshaji badala ya kuwa chanzo pekee cha maarifa.

Nadharia inasaidia wanafunzi kufikiri kwa kina na kujenga uelewa wa kudumu.

16. Tathmini mahitaji mawili ya kimatendo ya wanawake na mahitaji manne ya kimkakati ya wanawake kama njia madhubuti za kuwawezesha na kuboresha ustawi wao wa kisaikolojia na kijamii hapa Tanzania.

Mahitaji ya kimatendo kama upatikanaji wa maji na afya bora humsaidia mwanamke kuishi maisha yenye heshima na usalama.

Mahitaji ya kimatendo kama elimu humrahisishia kupata ajira na kujitegemea.

Mahitaji ya kimkakati kama ushiriki katika maamuzi humwezesha mwanamke kuwa sehemu ya kupanga mustakabali wake.

Mahitaji ya kimkakati kama haki za ardhi humwezesha kujitegemea kiuchumi.

Mahitaji ya kimkakati kama ulinzi dhidi ya ukatili humjenga mwanamke kuwa salama na mwenye hali nzuri ya kihisia.

Mahitaji ya kimkakati kama nafasi za uongozi humwezesha mwanamke kuchangia maendeleo ya jamii na kujiamini zaidi.